

Av. Muhammed Alparslan BUDAK

**FIKRI MÜLKİYET HUKUKUNDA  
ESER SAHİBİNİN MALİ HAKLARI  
VE MALİ HAKLARIN İHLALİNDE  
AÇILABİLECEK DAVALAR**



**Av. Muhammed Alparslan BUDAK**

**FİKRİ MÜLKİYET HUKUKUNDA  
ESER SAHİBİNİN MALİ HAKLARI  
VE MALİ HAKLARIN İHLALİNDE  
AÇILABİLECEK DAVALAR**

**ADALET YAYINEVİ  
Ankara - 2023**

## ADALET BASIM YAYIM DAĞITIM SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.

**Fikri Mülkiyet Hukukunda Eser Sahibinin Mali Hakları ve  
Mali Hakların İhlalinde Açılacak Davalar**  
Muhammed Alparslan Budak

Hukuk Yayınları Dizisi – 3466

Birinci Baskı : Haziran, 2023

ISBN : 978 – 605 – 264 – 328 – 0

---

### ADALET YAYINEVİ

#### *Merkez*

Strazburg Caddesi No: 10/B Sıhhiye-Ankara  
Tel : (0312) 231 17 00  
Fax : (0312) 231 17 10

#### *İstanbul Şube*



Mustafa Kemal Caddesi No: 60/C  
(Anadolu Adliyesi Karşısı) Kartal-İstanbul  
Tel : (0216) 305 72 81

#### *Dağıtım*

Strazburg Caddesi No: 17/B Sıhhiye-Ankara

#### *Bursa Şube*

Bursa Adliye Sarayı Zemin Kat Bursa

 : [adalet.com.tr](mailto:adalet.com.tr) – [adaletyayinevi.com](mailto:adaletyayinevi.com)  
 : [adalety@adaletyayinevi.com](mailto:adalety@adaletyayinevi.com)

 : [facebook.com/adaletyayinevi](https://facebook.com/adaletyayinevi)  
 : [twitter.com/adaletyayinevi](https://twitter.com/adaletyayinevi)

---

#### *Sayfa Tasarımı:*

Nimet Yıldız

#### *Kapak Tasarımı:*

Yasin Özbudak

#### *Baskı:*

Ay-bay Kırtasiye İnş. Gıda Paz. ve Tic. Ltd. Şti.  
Sertifika No: 46661  
Tel: (0 312) 472 58 55 - Ankara

## TEŞEKKÜR

Bu değerli esere dilekçe örnekleriyle katkıda bulunan Av. Kamuran Turan'a ve katkıları sebebiyle Av. Őeyma Sarioęlu ve Muhammed Ömer Budak'a sonsuz teŐekkürler...



# İÇİNDEKİLER

|                   |    |
|-------------------|----|
| TEŞEKKÜR.....     | 5  |
| İÇİNDEKİLER ..... | 7  |
| KISALTMALAR ..... | 11 |

|                    |           |
|--------------------|-----------|
| <b>GİRİŞ .....</b> | <b>13</b> |
|--------------------|-----------|

## BİRİNCİ BÖLÜM

### FİKRİ HAK, ESER VE ESER SAHİBİ

|   |           |
|---|-----------|
| <b>1. FİKRİ HAK KAVRAMI .....</b>               | <b>17</b> |
| 1.1. Fikri Hak Kavramına İlişkin Teoriler ..... | 20        |
| 1.2. Fikri Hakların Türkiye’de Gelişimi .....   | 24        |
| <b>2. ESER KAVRAMI .....</b>                    | <b>27</b> |
| 2.1. Fikri Hukukta Eser .....                   | 28        |
| 2.2. Eserin Unsurları .....                     | 29        |
| 2.3. Eser Türleri .....                         | 35        |
| 2.3.1. İlim ve Edebiyat Eserleri.....           | 36        |
| 2.3.2. Sözsüz Sahne Eserleri.....               | 42        |
| 2.3.3. Musiki Eserleri.....                     | 43        |
| 2.3.3.1. İnternette Müzik Sunumu .....          | 51        |
| 2.3.4. Güzel Sanat Eserleri .....               | 52        |
| 2.3.5. Sinema Eserleri .....                    | 57        |
| 2.3.6. İşlenme ve Derlemeler.....               | 60        |
| <b>3. ESER SAHİBİ KAVRAMI.....</b>              | <b>68</b> |
| 3.1. Genel Olarak.....                          | 68        |
| 3.2. Eser Sahipliği.....                        | 71        |

## İKİNCİ BÖLÜM

### ESER SAHİBİNİN MALİ HAKLARI

|  |           |
|--|-----------|
| <b>1. GENEL OLARAK.....</b>                  | <b>81</b> |
| <b>2. ESER SAHİBİNİN MANEVİ HAKLARI.....</b> | <b>84</b> |
| <b>3. MALİ HAK KAVRAMI.....</b>              | <b>87</b> |
| <b>4. MALİ HAKLARIN ÖZELLİKLERİ.....</b>     | <b>88</b> |

|   |            |
|---|------------|
| <b>5. MALİ HAKLARIN TÜRLERİ .....</b>   | <b>91</b>  |
| 5.1. Genel Olarak .....   | 91         |
| 5.2. İşleme Hakkı .....   | 92         |
| 5.3. Çoğaltma Hakkı .....   | 100        |
| 5.4. Yayma Hakkı.....   | 106        |
| 5.4.1. Yayma Hakkı ve Hakkın Tükenmesi İlkesi .....                                   | 111        |
| 5.4.2. Kiralama ve Kamuya Ödünç Verme Hakkı .....                                     | 112        |
| 5.5. Temsil Hakkı .....   | 113        |
| 5.6. İşaret, ses ve/veya Görüntü Nakline Yarayan Araçlar ile Umuma İletim Hakkı ..... | 117        |
| 5.6.1. Uydu Yayını.....   | 122        |
| 5.6.2. Kablolu Yayın.....   | 123        |
| 5.7. Güzel Sanat Eserlerinin Satış Bedelinden Pay Talep Etme Hakkı .....              | 124        |
| <b>6. MALİ HAKLARA YÖNELİK KORUMA SÜRELERİ .....</b>                                  | <b>128</b> |

### ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

#### MALİ HAKLARIN KORUNMASI VE MALİ HAKLARIN İHLALİNDE AÇILABİLECEK DAVALAR

|   |            |
|---|------------|
| <b>1. MALİ HAKLARA TECAVÜZ.....</b>                                 | <b>133</b> |
| 1.1. Hukuka Aykırılık.....  | 133        |
| 1.2. Hukuka Uygunluk.....   | 134        |
| 1.3. İzin.....  | 135        |
| 1.4. Korumanın Kapsamı .....  | 137        |
| <b>2. BAĞLANTILI HAKLARIN KORUNMASI.....</b>                        | <b>138</b> |
| 2.1. Genel Olarak .....   | 138        |
| 2.2. İcracı Sanatçılar .....  | 139        |
| 2.3. Fonogram Yapımcıları .....                                     | 140        |
| 2.4. Radyo ve Televizyon Kuruluşları.....                           | 140        |
| 2.5. Eser Sahipleri ile Film Yapımcılarının Arasındaki İlişki ..... | 142        |
| <b>3. MALİ HAKLARIN DAVA YOLU İLE KORUMA ALTINA ALINMASI.....</b>   | <b>142</b> |
| 3.1. Genel Olarak .....   | 142        |
| 3.2. Diğer Hukuk Kurallarıyla Mukayese .....                        | 145        |
| 3.3. Hukuk Davaları ile Mali Hakların Korunması .....               | 146        |
| 3.3.1. Eser Sahibinin Tespiti Davası .....                          | 146        |
| 3.3.2. Tecavüzün Ref'i Davası.....                                  | 147        |
| 3.3.3. Tecavüzün Men'i Davası.....                                  | 158        |



|  |            |
|--|------------|
| 3.3.4. Tecavüzün Tespiti Davası .....                                    | 160        |
| 3.3.5. Tazminat Davaları .....   | 161        |
| 3.3.6. Vekaletsiz İş Görmeden Kaynaklı Dava Hakkı .....                  | 162        |
| 3.3.7. Hukuk Davalarında Yetkili ve Görevli Mahkeme.....                 | 163        |
| 3.3.8. İspat Yükü .....  | 164        |
| 3.3.9. Zamanaşımı.....   | 165        |
| 3.4. Ceza Davaları ile Mali Hakların Korunması .....                     | 166        |
| 3.4.1. Genel Olarak .....  | 166        |
| 3.4.2. Davanın Tarafları.....  | 166        |
| 3.4.3. Mali Haklara Tecavüz Suçları .....                                | 168        |
| 3.4.4. Koruyucu Programların Etkisiz Kılınmasına İlişkin Hareketler..... | 170        |
| 3.4.5. Bandrol Yükümlülüğüne Aykırılığa İlişkin Suçlar .....             | 171        |
| 3.4.6. Soruşturma ve Kovuşturma Aşamaları.....                           | 172        |
| 3.4.7. Yetkili ve Görevli Mahkeme .....                                  | 175        |
| 3.4.8. İspat Yükü .....  | 175        |
| 3.4.9. Zamanaşımı.....   | 176        |
| <b>4. MALİ HAKLARIN KORUNMASINA YÖNELİK DİĞER TEDBİRLER .....</b>        | <b>176</b> |
| 4.1. İhtiyadi Tedbirler .....  | 176        |
| 4.2. Gümrükte El Koyma .....   | 181        |
| 4.3. Hükmün İlanı .....  | 182        |
| <b>5. MALİ HAKLARIN MESLEK BİRLİKLERİ ARACILIĞIYLA KORUNMASI .....</b>   | <b>183</b> |
| <b>SONUÇ .....</b>   | <b>185</b> |
| <b>KAYNAKÇA .....</b>  | <b>191</b> |
| EK: Dilekçe Örnekleri .....  | 197        |
| Tecavüzün Ref'i, Maddi ve Manevi Tazminat Davası Dilekçe Örneği .....    | 197        |
| Tecavüzün Önlenmesi Dava Dilekçesi.....                                  | 199        |
| Marka İhlal Suç Duyurusu Dilekçe Örneği.....                             | 201        |
| Marka İhlal Suç Duyurusu Dilekçe Örneği-2 .....                          | 203        |
| Haksız Rekabet Örnek Dava Dilekçesi.....                                 | 205        |
| Markanın Hükümsüzlüğü Örnek Dava Dilekçesi.....                          | 207        |
| Marka Hakkına Tecavüz Dilekçe Örneği-2 .....                             | 211        |



## KISALTMALAR

|                |  |
|----------------|--|
| <b>AB</b>      | : Avrupa Birliđi   |
| <b>ABD</b>     | : Amerika Birleşik Devletleri                            |
| <b>AEA</b>     | : Avrupa Ekonomik Alanı                                  |
| <b>AÜHFD</b>   | : Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi            |
| <b>AÜSBFD</b>  | : Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi |
| <b>BATİDER</b> | : Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Dergisi              |
| <b>b.</b>      | : bent   |
| <b>bkz.</b>    | : bakınız  |
| <b>C.</b>      | : Cilt   |
| <b>CD.</b>     | : Ceza Dairesi   |
| <b>CMK</b>     | : 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu                     |
| <b>DEÜHFD</b>  | : Dokuz Eylül Üniversitesi                               |
| <b>E.</b>      | : Esas   |
| <b>Ed.</b>     | : Editör   |
| <b>E.T.</b>    | : Erişim Tarihi  |
| <b>GK</b>      | : 4458 Sayılı Gümrük Kanunu                              |
| <b>f.</b>      | : Fıkra  |
| <b>FMR</b>     | : Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi               |
| <b>FSHD</b>    | : Fikri ve Sınai Haklar Dergisi                          |
| <b>H.D.</b>    | : Hukuk Dairesi  |
| <b>HGK</b>     | : Hukuk Genel Kurulu                                     |
| <b>HMK</b>     | : 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu                  |
| <b>FSEK</b>    | : 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu             |
| <b>K.</b>      | : Karar  |
| <b>md.</b>     | : madde  |
| <b>RK</b>      | : 4054 Sayılı Rekabet Kanunu                             |
| <b>S.</b>      | : Sayı   |

|               |  |
|---------------|--|
| <b>T.</b>     | : Tarih  |
| <b>TBK</b>    | : 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu                    |
| <b>TCK</b>    | : 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu                       |
| <b>TMK</b>    | : 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu                     |
| <b>TRIPS</b>  | : Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Anlaşması      |
| <b>v.b.</b>   | : ve benzeri   |
| <b>v.d.</b>   | : ve devamı  |
| <b>UNESCO</b> | : Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü |
| <b>WIPO</b>   | : Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü                        |
| <b>Y.</b>     | : Yıl  |

## GİRİŞ

Fikri Hakların konusu fikir ve sanat eserleriyle sınai haklardan oluşur. Fikir ve sanat eserleri üzerinde mali haklara ilişkin koruma Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na göre sağlanmaktadır. Sınai haklardan farklı şekilde fikir ve sanat eserlerinin korunmasını ilişkin herhangi şekilde tes-cile gerek bulunmamaktadır. Çünkü eserin oluşmasında Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na göre koruma sağlanır. Bu nedenle kanuna göre korun-an eser sahibinin mali haklarının neler olduğu ve eser sahibinin kim olduğuna ilişkin yapılan değerlendirmede, hak ihlali nedeniyle açılan hukuki davada ilk olarak fikri ürünlerin eser sayılıp sayılmadığı değer-lendirilecek ve hak iddiasında bulunan kimselerin hak sahibi olup olma-dığı araştırılacaktır.

Fikri hukuk kavramı, fikir ve sanat eserleri hukukuyla patent ve ta-sarımlara yönelik kuralları da kapsar. Uygulamada ve öğretilerde fikri hakların genel olarak fikir ve sanat eserlerini ifade etmesine karşın fay-dalı modeller, patentler, markalar, tasarımlar, işletme adı ve coğrafi işaretler üzerindeki menfaat ve yetkileri de ifade edebilir. Bir kimsenin fikri çalışmasının sonucunda oluşan ürünler fikri ürün adını alır. FSEK uyarınca bu biçimde meydana getirilen ürünlerin eser niteliğine sahip olması için sahibinin özelliğini taşıması gerekir. Ayrıca kanunda dü-zenlenen eser türlerinden birine dahil olması gerekmektedir. FSEK'te düzenlenmiş olan eser türlerinin sınırlı sayıda olması nedeniyle kanun-da sayılan eser türlerinden birine dahil olmayan fikri ürünü eser olarak kabul edilmesi ve bu nedenle hukuki korumadan yararlanmasını sağla-mak da mümkün değildir. Fikri çabanın sonucunda eseri meydana geti-ren kimse eser sahibidir. Ancak bir kimsenin eser sahibi sayılması için eser niteliğine sahip olan ürünü meydana getirmesi yeterli olup, başka-ca şart aranmamaktadır.

FSEK uyarınca eser sahibinin oluşturduğu esere ilişkin bazı hakları bulunmaktadır. Bunlardan mali haklara yönelik olanlarına bakıldığında eser sahibine eserden ekonomik olarak yararlanma ve bu yararlanmanın biçimini tayin etme ve üçüncü kişilerin eserden yararlanmalarına engel olma yetkisi veren haklardır. FSEK uyarınca, eser sahibinin eser üzerin-

deki mali hakları sadece kanunda mali hak olarak gösterilen yetkilerden oluşmaktadır. Günümüzde eser sahiplerinin haklarının gelişen teknolojik araçların kullanımıyla çeşitli biçimlerde ihlale uğramaktadır. Eser sahiplerinden izin alınmadan eserlerin çoğaltılması, yayınlanması, temsil ya da umuma arz edilmesi suretiyle eser sahiplerinin mali haklarına saldırıda bulunmaktadır. Bu durumları göz önünde bulunduran kanunun koyucu, eser sahiplerine mali hakların korunmasına yönelik bu alanda uluslararası sözleşmelere paralel biçimde farklı hukuki imkanların getirmiştir.

Fikri mülkiyet korumasının temeli Anayasa'dan gelir. Anayasa md. 35 uyarınca mülkiyet hakkına yer verilmiştir. Eser sahibinin eseri üzerinde hakkı da mülkiyet hakkı olarak değerlendirilir. Bununla birlikte İnsan Hakları Bildirgesi md. 27/II'de yer verilen düzenleme uyarınca, kişilerin ilim edebiyat ya da sanatla ilgili eser sahipliğinden doğan manevi ve mali hakların korunmasını talep etme hakkının olduğu belirtilmektedir. Bununla birlikte Anayasa md. 27'de herkesin bilim ve sanatı serbest şekilde öğrenme, yayma, açıklama ve bu alanda her türlü açıklama hakkının olduğu ifade edilmiştir.

Fikir ve sanat eserleri hukuku, Anayasa Hukuku ile bağlantılı olmakla birlikte diğer hukuk dallarıyla da bağlantısı bulunmaktadır. Bu bağlantının kişilik hakları açısından incelenmesi mümkündür. Kişilik hakları açısından bu bağlantının incelenmesi mümkündür. Kişilik hakları kişinin yaşamı, sağlığı, vücut bütünlüğü, toplum içindeki durumunun korunmasını sağlayan hak ve menfaatlerin tamamı olarak tanımlanması mümkündür. Şahsiyet hakkı olmayan kişilerin tasavvur edilmesi mümkün değildir. Bu nedenle umumi olup herkese karşı ileri sürülebilir mutlak haklardandır. Bu haklar başkasına devredilemez ve miras yoluyla devredilemez haklardır. Kişilerin şahıs hakkından vazgeçmeleri mümkün değildir. Fakat fikri mülkiyet hukukundan kaynaklanan haklarını yok etmesi mümkündür. Yine de fikri mülkiyet hakları ölümle birlikte eser sahibinin mirasçılara geçme imkanı varken şahsi hakların ölümle sona erer.

Eser sahiplerinin emeği ile ortaya çıkan eserlerin sömürülmesini önlemek, fikri mülkiyet hukukunun amacıdır. Fikir ve sanat ürünlerinin toplumun ekonomik ve bilimsel alanlarda ilerlemesine büyük katkı sahibi olması nedeniyle eser sahiplerinin haklarının korunarak onları destekleyerek yeni eserler oluşturmak için hak ve menfaatlerin korunması esastır.

Bu sebeple eserler bütün devletler tarafından farklı düzenlemeler ile olsa da korunmaya çalışılır. Fakat bu korumanın yararlanma hakını ihlal edici düzeyde olmaması gereklidir.

